

Thorsten Andersson

– Kristianstads historiker

DISA LUNDGREN

Fotograf Birgit Jehlbo

Barndom – familj

Den 25 juni 1915 föddes *Arne Thorsten Andersson* som enda barnet till Otto Andersson och hans hustru Sofia, född Persson. Båda föräldrarna hade djupa rötter i det skånska bondesamhället – fadern var bondson från Maglasäte, modern bonddotter från Flädie. Familjen bodde vid denna tid i Åkarp, men när Thorsten var 2 år flyttade man till Österportsgatan 6B i Malmö, eftersom fadern ägde en järnaffär på Södergatan. En liten poäng med tanke på Thorstens senare yrkesinriktning är, att det på tomten i Åkarp fanns en stor grav-

Mor och son.

hög från bronsåldern. Somrarna tillbringade familjen de första åren hos en moster på Habo gård utanför Lomma, där kusiner och andra lekkamrater gärna sysselsatte sig med Thorsten, som ansågs vara ett glatt och snällt barn, men 1923 skaffade familjen Andersson ett eget sommarhus, Arnegården, i Bjärred, där alla somrar sedan tillbringades.

I Malmö kom familjen Andersson att bo granne med skådespelaren Edvard Perssons familj, och äldste sonen där, Harry, blev Thorstens gode vän genom hela skoltiden, en vänskap som förde med sig både många fribiljetter till Hippodromteatern, där Edvard Persson uppträdde, och också att Thorsten fick en seglarkamrat i sin ägandes lilla segelbåt, en julklapp från Thorstens föräldrar. Efter ungdomsåren skiljdes de båda vännernas vägar. Harry blev marinintendent, först i Karlskrona, senare i Stockholm.

Vid 5 års ålder började Thorsten i Kindergården och kunde sen börja direkt i 2-dra klass i folkskolan, och därefter följde 5-årig realskola och 4-åriga gymnasiestudier på den halvklassiska grenen – dvs där man läste latin men inte grekiska – vid Högre Allmänna Läroverket för gossar, senare Latinskolan vid Amiralsgatan. Sammanhållningen i studentklassen var mycket god, och man fortsatte genom åren att träffas vart femte år till jubileer, också sedan ”gossarna grånat till män i staten”. Skaran glesnade dock efter hand, och vid det senaste jubileet – 70-årsjubileet! – deltog endast Thorsten och ytterligare en äldre gentleman.

*Fadern
Järnhandlare Otto Andersson.*

Thorsten föddes ju under brinnande krig och växte sedan upp under de svåra efterkrigsåren, då många människor verkligen for illa. Thorsten har från sin folkskoletid starka minnen av mindre lyckligt lottade kamrater, som var svårt märkta av engelska sjukan och i många fall inhysta tillsammans med sina stora familjer i nödbostäder, som anordnats i gamla fängelset, nuvarande Malmö Museum. Familjen Andersson hade det ju bättre ställt, men Thorsten minns ändå,

hur uppskattad hjälpen från släkten på landet blev i hans hem under dessa svåra år.

”Nedärvt” kulturintresse

Båda föräldrarna var mycket kulturintresserade, modern främst av den gamla bondekulturen. Hon vävde under många år, och Thorsten äger fortfarande verk av hennes hand. Fadern var mer allmänskulturellt intresserad, framför allt av konst, och var en tidig medlem av Skånes Konstförening och köpte också skånsk konst. Tidigt tog han med sig sonen på konstutställningar på dåvarande museet, nuvarande Stadsbiblioteket i Malmö liksom på Skånes Konstförenings årliga utställningar på nuvarande Rådhuset. Thorsten minns särskilt två utställningar på museet från dessa år, dels en med målningar av Gustaf Rydberg – som ju var gift med konsul Ljunggren den äldres änka och en tid bosatt i Ljunggrenska huset vid Ljunggrens plan här i stan – dels en med verk av C F Hill, vars banbrytande konst starkt påverkade Thorsten.

Båda föräldrarna var för övrigt mycket teaterintresserade, hade abonnemang på gamla teatern vid Gustaf Adolfs Torg i Malmö och gick ofta på teater där, och Thorsten minns, hur de berättade om föreställningar de sett med den tidens stora stjärnor, t ex Gösta Ekman den äldre, som för övrigt Thorsten också sett på scen.

Redan under gymnasieåren visade sig Thorstens bestående intresse för äldre byggnader och byggnadskonst. Han valde att inför sitt specialarbete studera skånska slott och borgar, fr a Glimmingehus, och hans studier lade grunden till hans djupa kunskaper om ”gamla ting”. Thorstens första kontakt med Kristianstad kan knytas till detta intresse: föräldrarna tog sin son med sig på tåg till Kristianstad och sedan med buss på en guidad rundtur till slotten här i trakten. Bland andra besöktes Bäckaskog och Karsholm, och efteråt intogs kaffe i Tivoliparken! Föga kunde den unge Thorsten då ana, att det var denna stad han skulle ägna sin livsgärning och dessutom bli ett levande uppslagsverk, när det gäller kunskaper om vår stad!

Finklädde sommarbarn – Thorsten stolt i sin vita sommarskollmössa konverserar kusinen Gertrud Olsson.

Nybliven gymnasist. Prydliga gossar i nya skolmössor. Thorsten mitt i mittraden.

Studentexamen – val av levnadsbana

Ännu inte fyllda 18 år tog så Thorsten studentexamen våren 1933. Hans starkaste ämnen var ”förstås” historia, latin och svenska, medan t ex gymnastik och matematik inte låg honom lika varmt om hjärtat. Familjen gav honom helt fritt val i fråga om levnadsbana. Man försökte aldrig ”få in honom i firman”, d v s faderns järnhandel; enligt Thorsten själv berodde det på att fadern inte ansåg honom vara någon handelsman! Fadern lämnade för övrigt sin affär redan 1936, då familjen flyttade till sommarhuset i Bjärred, vilket byggts om till lämplig åretrunt-bostad. Redan samma år dog fadern, ännu inte 60 år gammal, medan modern blev 92 år och avled 1977.

De två banor som Thorsten själv drogs till – bibliotek- eller museiverksamhet – ansågs ha dåliga framtidsutsikter, och han avråddes med de föga uppmuntrande orden: ”Det går inte att leva på det!” Och det låg mycken sanning i det dystra uttalandet, för i hela Skåne fanns det vid denna tid bara en handfull museianställda, resten var ideellt arbetande entusiaster, och inom biblioteksverksamheten var förhållandena likartade.

Studier i Lund

Men till Lund kom Thorsten på hösten 1933, först som studerande i nordisk och jämförande fornkunskap, och sedan i konsthistoria för den legendariske

professor Ragnar Josephson, en inspirerad och inspirerande lärare, men också sträng och avvisande mot de elever ”som inte höll måttet”. Till den skaran hörde givetvis inte unge Thorsten!

Under de första Lundaåren bodde Thorsten kvar hemma, först i Malmö, sedan i Bjärred, och tog sig med tåg till Lund. Men från slutet av 30-talet till studiernas avslutande 1942 hyrde Thorsten ett mycket primitivt rum på översta våningen i medeltidshuset Stäket vid Stora Södergatan i Lund, där fem studentrum hade inrymts. Också medan Thorsten vistades borta från Lund, behöll han detta rum, eftersom hyran bara var 33:50 per kvartal, men då fick invånaren själv elda i en kakelugn i rummet.

Vid sidan av sina studier engagerade sig Thorsten också i den relativt nystartade Lunds studenters filmstudio, och deltog bl a i en resa till det tyska filmbolaget UFAs filmstudio i Berlin våren 1935. Naturligtvis var det mycket spännande för deltagarna att också få besöka UFAs övriga, stora filmanläggningar, att få se många både korta och långa filmer och att få träffa flera av den tidens berömda tyska skådespelare. Men Thorsten ”nöjde sig inte” bara med den nya tidens medium – filmen – utan han fängslades kanske ännu mer av de verk han fann på Museet för äldre konst i Berlin, som intresserade honom till den grad, att han redan året därpå, dvs 1936, privat återvände till Tyskland, bl a till Berlin och Dresden, för att fortsätta studera äldre konst som komplement till sina studier i Lund. Dessa besök i Tyskland under åren strax före krigsutbrottet 1939 har lämnat kvar starka minnen av obehag hos Thorsten, inte minst inför SS-männens våldsamma framfart, som han vid flera tillfällen bevittnade.

Italien – för första gången

Redan under den första terminens studier för professor Josephson fick Thorsten vara med om vad han också så här långt efteråt kallar ”en av de mest in-gripande händelserna i mitt liv”: två månaders konsthistoriska studier och föreläsningar förlades till Italien! Man kan lätt föreställa sig, hur fantastiskt det var för den unge konststuderanden Thorsten – ännu inte 20 år gammal! – att åka tåg ner genom hela Europa till konstens förlovade land: Italien! Året var alltså 1934, Hitler hade tagit makten i Tyskland, professor Josephson var jude, och Thorsten minns den obehagliga stämningen, då den lilla gruppen studenter med Josephson i spetsen måste ta sig igenom delar av Berlin för att byta till sydgående tåg.

Men väl i Italien följde en spännande, intressant och naturligtvis arbetsfylld tid. Flera platser besöktes, bl a Florens och Verona, men givetvis var Rom ”huvudmålet”, och där stannade gruppen i en månad. Professor Josephson var

Nybliven student våren 1933, ännu inte fyllda 18 år.

tydligt ganska modern i sin pedagogik, för varje student fick sig en uppgift förelagd, kring vilken han/hon ganska självständigt skulle forska för att sedan redovisa sina rön inför övriga deltagare. Thorstens uppdrag blev att studera medeltida arkitektur, bl a torn och befästningar i Rom. Vid denna tid genomförde Axel Boëthius, erkänd expert fr a på romersk arkeologi och stadsplanering, en av sina sejourer som föreståndare vid Svenska Institutet i Rom, och inte minst Thorsten kunde dra stor nytta av hans djupa kunskaper i italiensk arkitektur. Boëthius blev senare professor i klassisk fornkonst och antikens historia vid Göteborgs högskola och under en period också dess rektor.

Fortsatta studier – militärtjänstgöring

Denna Thorstens första Italienresa gav verkligen mersmak, och många är de besök Thorsten genom åren har gjort till de sköna konsternas, den underbara musikens och den goda matens och de goda vinernas land. Att professor Josephson var mycket nöjd med kandidat Anderssons arbete visas kanske bäst av att Thorsten från och med 1936 hade tjänst som amanuens vid konsthistoriska institutionen i Lund, där Josephson alltså var chef. Thorsten var då färdig med sin kandidatexamen och arbetade på sin licentiatavhandling. En ytterligare inspiration för sitt framtida yrke fick Thorsten 1936, då professor Josephson anordnade en utställning av 1700-talskonst inlånad från de skånska slotten. Utställningslokal var konsthistoriska institutionen i universitetshuset i Lund. Utställningen invigdes av prins Eugen och ”sköttes” sedan av Josephsons studenter, bl a av Thorsten. Detta uppdrag samt andra delar av utbildningen gav Thorsten inblick i utställningsteknik, kanske ett av de viktigaste inslagen i en museimans arbete!

Så var det tid för militärtjänst för kandidat Andersson, som befanns icke fullt vapenför på grund av nedsatt syn. Han hade då turen att bli placerad på Armémuseum i Stockholm. Thorsten hade redan ett stort vapenintresse, och detta växte givetvis ytterligare, när han så ”i närkamp” fick syssla med gamla

vapen. Visserligen ingick också mycket maskinskrivningsarbete, men här lades ytterligare en viktig pusselbit till Thorstens utrustning inför hans museibana: han lärde sig att systematisera och katalogisera föremål!

Lillö

I Kristianstad började vid denna tid ett även förut diskuterat projekt – nämligen utgrävningen av ruinerna efter Lillöhus – att ta fastare form i och med att man genom medverkan från Kronlogen av Snapphaneorden här i stan lyckades samla in en del pengar. Också bland sk herluvianer och

”snapphanar” i Danmark skedde en insamling, där framför allt grosshandlare Knud Gottlieb, som hyste ett stort intresse för Herluf Trolle på Lillö, gjorde en stor insats. Särskilt aktiva här i stan för att förverkliga Lillöplanerna var dåvarande rådmannen, senare borgmästaren Einar Dörning, länsnotarie Åke Sylwan, direktör Nils Gustaf Hagander, redaktör K O Hammarlund och arkitekt Leon Nilson. Riksantikvarieämbetet utlovade vetenskaplig ledning av arbetet, och så kunde projektet dras i gång. Thorsten Andersson fick erbjudandet att leda utgrävningarna, och det fanns flera skäl till det: hans intresse för skånska slott och borgar var känt, han hade under studietiden deltagit i utgrävningar i bl a det i senare tid för intressanta fynd så kända Uppåkra, och så var han skåning!

Så kom det sig, att Thorsten i juli 1938 tog itu med sitt första uppdrag här i Kristianstad, den stad som han sedan blivit trogen. Thorstens egen karakteristik av sitt yrkes- och privatliv: ”Jag har inte precis varit någon hoppjerka!” stämmer förvisso mycket bra! Avsikten med Lillöprojektet var från början, att endast en kortvarig provgrävning skulle äga rum, och i huvudsak ägnade sig Thorsten och de fyra grävande lantarbetarna åt att frilägga delar av murarna under den första grävperioden från juli till oktober 1938. Grävandet återupptogs i mars 1939, men så inträffade två händelser, som tvingade fram ett stopp: det andra världskriget bröt ut, och de insamlade pengarna till Lillöprojektet tog slut! De fynd som vid det laget hade gjorts var dock av så stort

Trenne tappra krigare – Thorsten i mitten – kanske på väg till Operan för att avnjuta en föreställning.

I full arbetsmundering vid Lillöutgrävningarna vid det finaste fyndet: hakebössan från tidigt 1500-tal.

värde, att man insåg, att större insatser måste till, och redan 1941 var Thorsten tillbaka på Lillö, nu som ledare för ett stort grävarlag på ett 40-tal "samvetsömma värnpliktiga", för vilka Riksantikvarieämbetet utverkat kommendering till detta arbete. Man bodde primitivt i baracker och fick maten forslad till sig på hästdragna vagnar från Norringarna på Näsby. Viktiga och värdefulla fynd gjordes, inte minst massor av både hela och delar av fat och skålar i keramik och glas, de senare troligen från de äldsta skånska glasbruken, t ex från bruken i Vånga och Kaffatorp. Det intressantaste fyndet var dock en hakebössa från tidigt 1500-tal, som nu förvaras på Historiska museet i Stockholm, medan resten av fynden finns kvar på museet här i stan.

Fast i Kristianstad

Ledande män här i Kristianstad hade fått upp ögonen för Thorstens kunskap och kompetens under Lillö-utgrävningarna och var angelägna att dra ytterligare nytta av hans kunskaper, och så dök det upp ett uppdrag, som visade sig passa Thorsten som hand i handske: en ny stadsplan för Kristianstad skulle upprättas, och man insåg det angelägna i att dokumentera den äldre, kulturhistoriskt intressanta bebyggelse, som ännu fanns kvar. Uppdraget att snabbinventera och i ord och bild dokumentera äldre bebyggelse gick till Thorsten, och man kan nog säga, att därmed var han fast i Kristianstad, för här fann han så mycket intressant, äldre bebyggelse med bevarade, värdefulla byggnadsdetaljer, men tyvärr också förfärlig slum, särskilt runt Smalgatorna – nuvarande Vallgatorna – och på Norr, dvs de områden, där f d hälsovårdsinspektören Sjunne Holmquist tog sina upprörande interiörbilder.

Men framför allt var det den Österbergiska gården som blev helt avgörande

för Thorstens kristianstadsintresse. Här fann han en nästan intakt gårdsinteriör från ca år 1800, som uppförts av murare- och byggmästaren Österberg, vars arvingar nu stod i begrepp att sälja till en köpare, som kunde misstänkas vilja riva denna värdefulla byggnad för att ge plats åt modern bebyggelse. Thorsten insåg, vilka omistliga värden som då skulle försvinna, och drog igång operation "Rädda Österbergska gården", för att använda ett modernt uttryck. Han lyckades vinna inflytelserika kristianstadsbor för sin idé, bland andra den tidigare stadsfullmäktigeordföranden B J Jönsson, där kontakten skedde via Thorstens vän sedermera grosshandlaren Sture Jönsson, en ekonomisk förening bildades, och hela den Österbergska gården köptes mitt för näsan på den tilltänkte köparen! Detta kan sägas vara Thorsten Anderssons första, stora insats för bevarandet av kulturhistoriska värden här i Kristianstad.

Avstickare till Danmark

Under arbetet på licentiatavhandlingen om Lillö fick Thorsten först Oehlen-schläger-Tegnér-stipendiet, vilket innebar 3 månaders uppehåll i Köpenhamn 1942, och därefter ett större statsstipendium 1944, som möjliggjorde ytterligare 8 månaders vistelse där. Det var krigstid, och visum och uppehållstillstånd måste till också för en svensk, som skulle studera i Danmark. Det var framför allt på Rigsarkivet och Det Kongelige Bibliotek, som Thorsten "grävde" fram material till sin avhandling.

Som svensk statsstipendiat räknades Thorsten som Studenterforeningens gäst, vilket gav många tillfällen att gratis ta del av danskt kulturliv. Så var han t ex alltid gäst vid de kulturella lördagsaftnarna, som följdes av eftersitsar med øl, smørrebrød och diskussioner tillsammans med kvällens gäst. Även till föreställningar på Det Kongelige Teater och på genrepen på andra teatrar och orkesterrepetitioner hade Thorsten fritt tillträde, och han utnyttjade flitigt dessa tillfällen och

I ockuperat land – på promenad i Köpenhamn 1944 med Ingrid Brilioth, senare gift Schaar.

... och på cykel, kanske för att utforska ännu en dansk borg.

lade därmed grunden till en livslång kärlek till danskt kulturliv.

Under sin första Köpenhamnssejour var Thorsten inackorderad hos en f d ballettdansös, men under den längre vistelsen 2 år senare bodde han på Nordisk Kollegium tillsammans med andra studenter, varav hälften skulle vara från Danmark, hälften från andra länder. Detta var ju under Tysklands ockupation av Danmark, det var oro under ytan, flera av kamraterna var förmodligen engagerade i motståndsrörelsen, men det talade man av lättförståeliga skäl inte om, men Thorsten hade full frihet att röra sig, som han ville. Bland annat cyklade han omkring mycket och studerade slott och borgar för att söka likheter med Lillö i byggnadssättet. Ända upp till norra Jylland gick hans cykelfärder.

Museianställd

På sommaren 1939 skulle kronprins Gustaf Adolf – senare kung Gustaf VI Adolf – komma till Kristianstadsutställningen, och kronprinsen hade uttryckt en önskan att också få bese museet. Detta var sedan 1915 inrymt på andra våningen i Tekniska skolan med ett konstgalleri på översta våningen. Utrymmena hade en längre tid varit alldeles otillräckliga, vilket naturligtvis också medfört, att samlingarna inte kunnat tas om hand på ett tillfredsställande sätt. Återigen kunde således staden knyta Thorsten Andersson till ett nytt uppdrag: att ordna upp och katalogisera alla föremål – och här kom kunskaperna från Armémuseum väl till pass! – och dessutom svara för visningar av samlingarna. Ett annat uppdrag som Thorsten fick inför Kristianstadsutställningen 1939 var att vara den framstående kommun- och kyrkopolitikern Anna Lundquist behjälplig med utställningen av sakrala föremål i Heliga Trefaldighetskyrkan. De första åren av sitt museiarbete här i stan var Thorsten timanställd, men från 1942 blev tjänsten en halvtidstjänst. Resten av tiden fungerade Thorsten fortfarande som amanuens på konsthistoriska institutionen i Lund, samtidigt som han skrev på sin licentiatavhandling om Lillö-utgrävningarna, vilken lades fram och godkändes 1945. Från 1946 blev så Thorsten

Andersson 31 år gammal heltidsanställd intendent och chef på Kristianstad museum med en lön på ca 7000:- om året.

Ambitioner

Vad hade då den nyutträdde chefen för Kristianstads museum för ambitioner och målsättning? Ja, den främsta strävan var att så snart som möjligt få tillgång till större och bättre anpassade lokaler, också för alla samlingarna, som var utspridda på olika ställen, en del i tillfälliga lokaler där det fanns risk för att föremålen skulle ta skada. Men ambitionen var också att kunna ordna fler utställningar, både konstupställningar och vandringsutställningar från andra museer. Tyvärr försvårade det begränsade utrymmet på Tekniska skolan alltför stora planer. Ofta fick delar av de permanenta utställningarna plockas ner för att ge plats åt tillfälliga utställningar, och det var ett stort och tungt jobb, som Thorsten till stor del själv måste sköta, eftersom den enda hjälp han hade vid denna tid var en $\frac{1}{4}$ vaktmästartjänst! Mindre utställningar liksom vandringsutställningar fick inhysas i repetitionssalen under konsertsalen, en inte särskilt idealisk utställningslokal.

Silverutställningen 1942

Det verkliga kraftprovet för den unge, halvtidsanställda museimannen blev den stora silverutställningen 1942. Silver hade inte tidigare direkt legat inom Thorstens intresseområde, men så kom han till Kristianstad, fick i uppdrag att

En av museets verkliga dyrgripar beundras här av Thorsten och Jan von Gerber från Kulturen i Lund: den unika brudkronan tillverkad av mästaren Hans Klaussen i Vä.

biträda vid utställningen i Heliga Trefaldighetskyrkan 1939 och fick se den förnämliga silversamling, som kyrkan förfogar över, bland annat en mycket vacker kalk tillverkad av den kanske störste av Vä-mästarna Hans Klaussen, verksam i Vä 1594 – 1616, samme man som tillverkat den märkliga brudkronan, som finns deponerad på museet. På hösten 1942 anordnades så på museet en mycket omfattande utställning av silver från Vä och Kristianstad, och där visades verkligen fram unika arbeten särskilt av Väs mycket skickliga silversmeder. Många tidigare okända verk, främst kalkar och annat kyrksilver, hade man upptäckt vid den stora inventering, som föregick utställningen, och i flera fall kunde de också med säkerhet bindas till de stora mästarna som t ex till Hans Klaussen och Hans Povelsen. Thorsten hade varit synnerligen aktiv i detta detektivarbete, som han funnit mycket spännande, och han berättar med förtjusning, hur ”till sig” han blev, då han kunde konstatera, att den mycket vackra och ovanliga kalken i Östra Broby kyrka var ett verk av Hans Klaussen!

Det var alltså med stolthet Thorsten ”lät” denna utställning gå vidare till Nordiska museet 1942 – 43, och där rönt den stor uppmärksamhet – med all rätt, eftersom få om ens någon landsortstad kan visa upp en sådan ansamling av förnämliga silversmeder som Kristianstad. Thorstens silverintresse har sedan följt honom genom alla år. De senaste bevisen kom i februari 2002, då Thorsten var en av de få privata bidragsgivare, som gjorde det möjligt för vårt regionmuseum att inköpa en vacker silversked gjord just av Hans Klaussen, och 2005, då han bestämde, att insamlingen, som gjorts till hans 90-årsdag, skall användas till att berika museets silversamling.

Thorsten berättar så engagerat – ja, kärleksfullt – om sitt silverintresse, att jag frågar, om han också byggt upp en privat silversamling, men han svarar – vänligt som alltid – att en grundregel för en museiman är att aldrig konkurrera med ”sitt” museum om fynd. Han har alltså ”nöjt sig med” att njuta av museets förnämliga silversamling.

Lokalbekymmer – och äntligen nya lokaler

Expeditionsutrymmet på Tekniska skolan var om möjligt ännu mer bristfälligt än museilokalerna, och efter förre museichefen friherre Eugène Cederströms död 1948, flyttade Thorsten till Skottenborg 1949, och det blev dels hans bostad, dels hans expedition, och dessutom rymdes där också en arbetsplats för en arkivarbetare, som äntligen anställdes som hjälp till museets chef. Skottenborg blev sedan Thorsten Anderssons och efter giftermålet Vågas hem ända fram till 1983, medan expeditionsutrymmet kunde flyttas från privatbostaden till det blivande museet i Tyggården redan 1956.

På 1950-talet stod det slutligen helt klart, att ”stugan blivit för trång” för

museet i Tekniska skolans lokaler, och genom en stor insats framför allt av borgmästare Döring bereddes slutligen museet och dess växande samlingar plats i den gamla, anrika Tyggården vid Stora Torg, en byggnad vars äldsta delar härstammar från 1615, dvs bara ett år efter Kristianstads grundläggande. Givetvis måste stora ombyggnationer göras för att anpassa det tidigare stallet till museibygnad, men 10 juni 1959 kunde så det efterlängtdade museet invigas, och Thorsten blev chef för en rymlig och för den tiden modern institution, där personalen utökats med 2 – 3 statligt anställda arkivarbetare.

Konservator Våga Lindell gör entré

I samband med flytten av alla museets samlingar insåg man behovet av att anställa en konservator, och Thorsten och landsantikvarie Sven Erik Noreen slog sig ihop om en delad konservatorstjänst. Noreen, som tidigare varit anställd på Gotland, fick sig rekommenderad en i Rom utbildad kvinnlig konservator, och så kom det sig, att Våga Lindell (dotter till vågfabrikant Lindell!) hamnade i Kristianstad. Hon var för tillfället anställd på Gotland men kom hit 1957, för att sedan som statsstipendiat tillbringa större delen av 1958 på museet Prado i Madrid. Men mot slutet av 1958 var så Våga tillbaka i Kristianstad, men det ”sa inte klick” med detsamma mellan henne och hennes chef, men snart nog blev de ett par, och 1961 gifte de sig, och Våga kom att göra stora insatser för restaurering och konservering både av museets samlingar och i ett stort antal kyrkor i och utanför Kristianstadstrakten.

Den glada festen efter vigseln mellan Våga och Thorsten 1961.

Utställningar

När museet hamnat i större lokaler 1959, kunde Thorsten äntligen satsa på mer utställningsverksamhet – och utställningar blev det verkligen, de första till och med innan det nya museet ens var invigt. Verk av målaren Jurgen Wrangel och bildhuggaren och målaren Anders Olson från Rinkaby ställdes då ut i gamla aulan, och senare har det följt en lång rad av olika utställningar, inte minst från olika arbetsplatser här, t ex Ljunggrens verkstad, gasverket, badhuset. Vid sådana utställningar brukade man samla tidigare personal från arbetsplatsen och dokumentera deras minnen. En annan tradition var den årliga julutställningen i samverkan med Hemslöjden, liksom den årliga Vårsalongen tillsammans med Konstföreningen.

Många utställningar har således Thorsten varit med om att arrangera, men det är ett par stycken, som han gärna själv ser tillbaka på och minns med särskild tillfredsställelse. Den ena är den stora utställningen 1964 med anledning av Kristianstads 350-årsjubileum, en utställning som omfattade mer än 300 objekt, som belyste vår trakts historia ur många aspekter från forntid till modernare tid. Många av de utställda föremålen tillhörde redan museet här, men många var inlånade från flera olika institutioner och också från privatpersoner, och man kan lätt föreställa sig, vilket oerhört arbete det ligger bakom insamlandet av material till en så stor utställning.

I samband med denna utställning utvidgades dessutom museets lokaler till att omfatta också den norra flygeln av Tyggården. In i det sista höll hantverkare på med att färdigställa lokalerna, och Thorsten berättar om de hektiska dygnen, som föregick öppnandet, då allt skulle göras klart, och då Våga och han knappt hann hemom för att sova.

Men precis färdigt blev det, och med en liten överdrift skulle man kunna säga, att hantverkarna lagom hann ut genom ena dörren, när kungaparet Gustaf VI Adolf och drottning Louise steg in genom den andra för att inviga utställningen just på Kristianstads födelsedag 22 maj!

Och så möttes två grundlärdade herrar i ett gemensamt intresse för gamla ting, inte minst för gammalt silver, som fanns på utställningen i rikt mått, och sin vana trogen frågade och frågade kungen, och Thorsten säger sig vara glad, att han befann sig ”på sin mammas gata” och kunde svara ordentligt för sig! Visningen drog förstås ut på tiden, och tidsschemat spräcktes, men det var inget ovanligt, när Gustaf VI Adolf fördjupade sig i något, och här hade han ju fått en verkligt kunnig och personligt engagerad guide.

Givetvis var Våga och Thorsten inbjudna till den efterföljande lunchen. Hatt var påbjuden för damerna, och Våga, som inte var någon hattmänniska i vanliga fall, hade alltså måst införskaffa en lunchhatt. Och när nu alla utrym-

Säkert kändes det extra roligt att få arrangera en utställning med C F Hills konst, som fascinerade Thorsten redan i ungdomsåren.

men var klara, alla föremål var på plats, och den kungliga invigningen avlöpt så väl – då kunde äntligen spänningen släppa, och Våga och Thorsten kände, hur trötta de faktiskt var, men de lyckades hålla sig vakna under hela den högtidliga lunchen.

En annan utställning med kunglig anknytning – dock till en dansk för länge sedan död kung – var den stora utställningen 1977 om Christian 4 och hans tid. Egendomligt nog gjorde man inte så stor affär i Danmark av detta 400-årsjubileum av hans födelse, men här i Kristianstad var det stort pådrag, som Thorsten uttrycker det. Och från dansk sida blev man så intresserad av denna utställning, att delar av den senare flyttades över till Frederiksborg.

Thorstens kontakter med museimänniskor och andra kulturpersoner både i Sverige och utomlands har varit omfattande, och tack vare hans vänskap med en dansk museiman kunde bl a ett porträtt av Christian 4 köpas hit till vårt museum.

En annan utställning, som Thorsten har all anledning att känna stolthet över, genomfördes samma år som Christian 4-utställningen, alltså 1977. Då kunde museet här ställa ut större delen av konstsamlingen från Wanås, den största och dyrbaraste privatsamlingen i Sverige, innan den skingrades, eftersom fideikommisset då upphävdes.

På väg bort från Kristianstad

Men har då Kristianstadsborna brytt sig om sitt museum? Ja, i mycket hög grad. Man kunde redovisa mycket bra besöksiffror, också **innan** det blev gratis inträde i början av 1960-talet! Men det var inte alltid, som Thorsten upplevde sig ha ett så starkt stöd för museiverksamheten från de styrande här i stan. När så planerna på ett Länsmuseum tycktes hopplöst långt från en lösning, och han upplevde, att hans lön var jämförelsevis dålig – museet var ju ett stadsmuseum, så Thorsten var avlönad av kommunen – fanns tankar på andra ”jaktmarker”. Flera lockande erbjudanden om andra anställningar hade dessutom erbjudits honom genom åren.

Det var framför allt ett av dessa, som var särskilt lockande, och som nästan kostade Kristianstad förlusten av Thorstens stora kompetens och kunskaper om vår stad: chefstjänsten vid Marinmuseum i Karlskrona blev ledig omkring 1969, och budet gick till Thorsten. Där skulle han ju ha kunnat återknyta till sitt stora vapenintresse, och det fanns andra fördelar med chefstjänsten i Karlskrona, inte minst lönemässigt. Också för Våga fanns arbetsmöjligheter där, så anbudet var mycket frestande, och de tvekade mycket länge. Inte förrän ett par dagar före avgörandet tackade så Thorsten och Våga nej till Karlskrona, och tack och lov fick kulturlivet här i Kristianstad behålla dessa båda engagerade människor.

Ansvaret för Kristianstads kulturskatter

Vad fick då Thorsten att slutligen tacka nej till det frestande erbjudandet om Karlskronatjänsten? Jo, en stor lojalitet med och en stark känsla av ansvar för att fortsätta att kämpa för att bevara allt det värdefulla här i Kristianstad. Redan vid sina första uppdrag här mer än 30 år tidigare hade han gjort stora insatser för bevarandet av kulturhistoriskt intressanta miljöer och föremål, genom åren hade Våga och han blivit engagerade i det mesta av kulturell aktivitet här i stan, och de kände ansvar för att fortsätta sina respektive livsverk

här, något som nutida och framtida Kristianstadsbor har all anledning att känna stor tacksamhet över!

Dynamiskt 70-tal

Under Thorstens tid som museichef här i Kristianstad tillkom inte mindre än fyra filialmuseer, och detta inom loppet av knappt ett decennium: Skolmuseet i Djurröd kunde öppnas 1970 i det äldsta skolhuset i kommunen, Filmmuseet inrättades i AB Svenska Biografteaterns gamla ateljé på Östra Storgatan 1972, museet i Åhus invigdes i det vackra, gamla rådhuset vid Torget där 1974, och slutligen kunde äntligen Järnvägmuseet, som så länge stått på önskelistan, öppnas 1979.

Ungefär samtidigt uppläts också Norra Kasern som s k studiemagasin, dvs allmänheten kan i grupper bli visade runt bland samlingarna, och 1 juli 1977 infriades äntligen Thorstens gamla dröm, och vårt museum förklarades som Länsmuseum, vilket möjliggjorde både anställandet av mer personal, och också att museichefens lön kunde bli mer ”marknadsmässig”.

1970-talet blev alltså ett mycket arbetsfyllt men också händelserikt decennium, då många av Thorstens planer och önskingar för museets utveckling äntligen kunde förverkligas.

Pensionering

Det är inte alla förunnat att så få se sina yrkesambitioner förverkligade, men det fick alltså Thorsten uppleva, och han kunde med tillfredsställelse dra sig tillbaka 1980 och tycka att ”hans verk var gott”, om han nu hade haft några anlag för egenberöm. Egentligen skulle han ha lämnat sin museichefspost med utgången av juni månad det året, men då fanns ännu ingen efterträdare, så han stannade kvar till årsskiftet 1980–81. Men klokt nog klippte inte museet av banden med sin f d chef, utan genom alla år har Thorsten fungerat som en sorts ”konsult” för museipersonalen, som insett, att de i honom har tillgång till ett oöverträffat minne för personer, händelser, saker. Fortfarande kan man träffa Thorsten i ett arbetsrum på museet ett par gånger i veckan, men säger Thorsten, han har alltid försökt att inte blanda sig i, att inte ha synpunkter om man inte direkt efterfrågat det, utan låta den nye chefen vara chef.

Fanns det då hos Thorsten någon s k ”pensioneringsångest”, som man i dag hör så mycket talas om? Nej, svarar Thorsten, liksom är fallet i de flesta chefsjobb, hade museichefen i hög grad måst flytta bort från själva verksamheten för att ägna sig allt mer åt administration. Och Thorsten främsta inriktning har alltid varit museets utåtriktade verksamhet, framför allt utställningsarbe-

te, som han tyckte sig ha fått allt mindre tid att vara personligt engagerad i.

Att museipersonalen mycket värdesätter den tidigare chefen, det finns det många bevis för, och det är en stor glädje för Thorsten, att han alltid känner sig så välkommen till sin gamla arbetsplats. Givetvis hyllades han mycket vid sin avgång, och Thorsten berättar förtjust och litet rörd, hur han firades ordentligt på sin 80-årsdag, då man ställde till med stor mottagning med efterföljande fest på museet. All personal deltog i firandet, Thorsten placerades på en tron och ”kröntes” med en blomsterkrans om hjässan. Också firandet av 90-årsdagen i juni 2005 skedde på museet med stor mottagning och ståttligt hyllande av den blomsterkransade f d länsmuseumchefen, som påtagligt rörd kunde tacka för en gåva på över 100.000 kronor, insamlad bland tacksamma Kristianstadsbor, som på detta sätt ville hylla Thorsten för hans stora kulturinsatser för vår stad. Gåvan skall enligt Thorstens önskan användas till inköp av silver till museets samlingar.

Summering av yrkeslivet

Thorsten konstaterar med tacksamhet, att han ”haft den oerhörda förmånen att ha jobbet som hobby”. Särskilt glädjer han sig åt att ha fått se och bidra till uppbyggandet av museet, som under hans cheftid genomgått en svindlande förvandling från ett trångbott, otidsenligt litet stadsmuseum med halvtidsanställd intendent på Tekniska skolans andra våning till dagens moderna, välutrustade – fast fortfarande trångbodda som alla museer! – regionmuseum med flera anställda experter. Hans ambitioner för museet har i stor utsträckning blivit uppfyllda, hans idéer har oftast vunnit gehör hos de styrande. Thorsten har all anledning att känna glädje över sitt verk här i Kristianstad!

Är det då något speciellt, som Thorsten tycker har varit honom till nytta i hans yrkesliv? Ja, han menar själv, att hans kontakter med musiemänniskor både i hemland och utland varit honom till stor både glädje och nytta, och också att han varit mottaglig för impulser från olika håll, som han sen kunnat omsätta i ”sin egen” museiverksamhet. ”Och så har jag ju haft ett ganska gott minne”, tillägger han anspråkslöst, en sanning, som alla kan intyga med gott samvete!

Men som alltid finns det också smolk i glädjebägaren, och det gäller framför allt besvikelsen över att en del mycket värdefull gammal bebyggelse raserats, trots att många goda krafter, framför allt Thorsten förstås, kämpade för ett bevarande. Han nämner särskilt förlusten av det Areskougska huset på Östra Storgatan, som var det äldsta daterade huset i stan – från 1617 – och det Hervanska ”palatset” vid Lilla Torg.

Hedersdoktorn Thorsten bekransas av Lunds universitets rektor Boel Flodgren.

Hedersdoktor

Att Thorsten Andersson var en djupt kunnig och engagerad museiman och forskare, det visste och uppskattade vi här i Kristianstad, och att det också var känt i vidare kretsar fick vi bevis för, då Thorsten 1990 kallades till fil.dr. honoris causa, dvs hedersdoktor, vid humanistiska fakulteten vid Lunds universitet. I yngre år var det Thorstens avsikt att efter licentiatexamen arbeta vidare till en doktorsexamen, dvs fortsätta att forska och skriva en doktorsavhandling. Men det skulle ha inneburit flera års avbrott i yrkesarbetet, vilket han ansåg ekonomiskt omöjligt. Dessutom blev ju Thorsten snabbt helt uppslukad av sitt arbete här i Kristianstad!

Men så vid 75 års ålder med yrkeskarriären 10 år bakom sig får Thorsten till slut det finaste beviset av alla på sin stora kunskap och kompetens: universitetets rektor Boel Flodgren sätter lagerkransen på hans hjässa, kanonerna i Lundagård skjuter salut – liksom alla promovendi får Thorsten sedan patronhylsan som minne! – senare blir det stor bal på Grand Hotel i Lund, och just det året 1990 deltog kungaparet i promotionen, vilket naturligtvis gjorde det extra festligt.

Thorsten själv säger, att han blev mycket förvånad över att bli kallad till hedersdoktor, och att han ser tillbaka på denna utmärkelse med glädje och tacksamhet. Och alla vi som kommit i kontakt med Thorsten känner glädje och stolthet över att denne äkta humanist fått detta bevis på sin kunskap och duglighet från universitetet.

Efter pensioneringen

Thorsten blev naturligtvis inte en pensionär ”som sitter i Stadsparken och matar duvorna”. Nej, han har fortsatt sitt aktiva liv, dels alltså med anknytning till sin gamla arbetsplats, men också tillsammans med sina många vänner och sina stora intressen. Och för att bilden av Thorsten skall bli någorlunda hel, måste några av hans många intressen också få plats i en presentation av honom, och vi börjar långt tillbaka i tiden.

Konstföreningen

En av de företeelser som förvånade Thorsten vid hans första kontakter med Kristianstad i slutet av 1930-talet var det intensiva föreningslivet. Det fanns t o m en kaktusklubb här! Snart var också Thorsten engagerad i flera föreningar. Han hade tidigt kommit i kontakt med flera Kristianstadskonstnärer, t ex Agda Holst, Emilia Lönblad, Elin Wahlbom och Owe Zerge, och genom det konstintresse som fadern så tidigt förmedlat till Thorsten, var det ganska naturligt, att han blev en av initiativtagarna till Konstföreningen här, vilken startade redan 1941. Han blev också denna förenings sekreterare och kassör och ledde under åren många kurser i Konstföreningens regi, liksom för flera studieförbund. Också föredrag om konst ute i bygderna hann Thorsten med, liksom givetvis guidning vid konst- och andra utställningar både här i stan och på konstresor bl a till Paris och till Danmark, där inte minst Louisiana har haft flera besök av konstintresserade kristianstadsbor med Thorsten Andersson i täten.

”Svenske ministern i Köpenhamn”, alias Thorsten Andersson vid Barnens Dagsfesten 1946.

Barnens Dagsfirande

Ett arrangemang som Thorsten erinrar sig med särskild förtjusning är de Barnens Dagsfester, som anordnades här i Kristianstad vid tre tillfällen i slutet av och just efter andra världskriget, nämligen 1943, 1944 och 1946. Vid det första och det sista var Thorsten mycket engagerad både i planering och genomförande – 1944 var han ju i Danmark. Vid det första tillfället hade han bl a det något udda uppdraget som särskilt ansvarig för den synnerligen ”klåfingriga” (”klåsnabliga”?) elefanten Nellie, som han blev riktigt fäst vid, och som utnyttjade

Ännu en celebritet på Barnens Dagsfesten: Maurice Chevalier, här med journalisten Albins dotter Yvonne.

sin ”charm” till att tigga sockerbitar, som hon prydligt och nätt plockade upp ur Thorstens fickor.

I ännu högre grad var Thorsten engagerad i festligheterna 1946, då man beslutat att gå tillbaka i historien och återuppliva det storstatliga tvåkungamötet här i Kristianstad mellan den svenske kungen Karl XV och den danske Christian IX och deras respektive uppvaktningar år 1865. Många både kända och okända Kristianstadsbor tog gärna chansen att för en dag lämna sina vardagsjag och uppträda som 1800-talspersoner i lånta fjädrar. För ”lånta fjädrar” var det verkligen – med stor entusiasm och med stort arbete hade man lyckats utverka lån av ytterst värdefulla originaluniformer från museer, slott och herresäten, bl a från Ovesholm och Wrangelsdal.

Karl XV spelades av major Lars Landin och Christian IX av det danska Tøjhusmuseets senare chef fil.dr. Arne Hoff, och denne kom ångande till Kristianstad i ett tåg med den äldsta, danska kungavagnen, som Thorsten via

personliga kontakter inom danska Snapphaneorden fått låna från det danska Järnvägmuseet. Nu efteråt blir han nästan rädd, när han tänker på det vådliga i företaget. Vad hade hänt, om något gått på tok med denna gamla vagn?

Thorsten själv deltog givetvis också i en roll: han agerade den svenske dåvarande ministern i Köpenhamn – motsvarande nutidens ambassadör – greve Wachtmeister iförd en guldbroderad, stilig uniform från tiden och med en ståtlig sk ”båthatt”.

Man gick verkligen in för detta ”upptåg” med liv och lust. Frisörmästaren Dittlau, som också var perukmakare och sminkör vid Hippodromteatern i Malmö, hade engagerats för att med hjälp av dåtida avbildningar av de aktuella personerna lägga så porträttlika masker som möjligt.

Denna gång deltog inte elefanten Nellie i festligheterna, men väl en annan celebritet: Maurice Chevalier, som med sin charm och sin minst sagt ”brutna” engelska förtjuste både publik och agerande. Också den store skåningen Edward Persson var engagerad av festkommittén, och så kunde Thorsten för en stund återknyta till en gammal vän till den Anderssonska familjen.

Barnens Dagsfestligheterna varade i flera dagar, men skiljde sig från dagens Kristianstadsdagar genom att syftet var helt ideellt: att samla in pengar till barn, som hade det svårt. Och mycket pengar fick man också in, och dessa kunde användas till att lätta livet för många barn.

Föreningen Gamla Christianstad

En mycket stor insats har Thorsten gjort i Föreningen Gamla Christianstad. Liksom vid så många andra initiativ här i stan var Einar Dörning en av de drivande krafterna vid tillkomsten av denna förening 1947. Andra personer som bör nämnas är överstelöjtnant Sune Nordenskjöld, redaktör Christer Olofson, redaktör K O Hammarlund samt dennes efterträdare på Kristianstads Läns Tidning Hugo Carlsson. Thorsten anser fortfarande, att det viktigaste i föreningens stadgar var, att det slogs fast, att en årsskrift skall utkomma varje år. I den skall både stora och små händelser dokumenteras och både officiella och mer personliga ”porträtt” av personer ges – allt för att ge en helhetsbild av Kristianstad för samtid och framtid. Borgmästare Dörnings strävan var redan från början, att årsboken skulle innehålla en blandning av både vetenskapliga och mer vardagsnära texter, en ambition som föreningen försökt leva upp till genom alla år.

Thorsten blev föreningens förste sekreterare, ett uppdrag han innehade fram till 1980. Han tog också på sig den inte alltid så enkla uppgiften att vara redaktör för årsboken från 1953 till 1988 och bidrog under många år själv med intressanta artiklar, som belyser vår stad och dess historia ur många syn-

Efter väl förrättat värv med bokpackning och etikettklistring kopplar Thorsten av tillsammans med medlemmar i Gamla Christianstads styrelse 2001.

vinklar. Det är faktiskt svårt att tänka sig Föreningen Gamla Christianstad och vår årsbok utan Thorsten Anderssons mer än halvsekkellånga, engagerade arbete. Och det är ingen överdrift att hävda, att han ofta får fungera som en levande uppslagsbok, inte minst för oss som får i uppdrag att berätta om liv och leverne i gamla och nya Kristianstad. Från 1994 är han föreningens hedersledamot, men det är inte bara en hederstitel för honom, utan Thorsten deltog länge mycket aktivt i våra sammanträden, inte minst vid det jobbiga årsbokspackningsmötet på senhösten.

Rotary

Denna världsomspännande organisation bildades i USA i början av 1900-talet, kom till Stockholm på 1920-talet, men inte förrän runt mitten av 1940-talet blev det aktuellt att starta en klubb här i Kristianstad. Drivande för etableringen här var två inflyttade kalmariter – överläkaren Sven Wahlgren och majoren Sune Nordenskjöld – vilka båda varit engagerade i Kalmar-Rotary. Deras initiativ stöddes livligt av dåvarande landshövdingen Allan Rodhe, vilken dock inte ville agera draglok, men det åtog sig generalen Ernst af Klercker,

en gammal kristianstadspojke. Direkt efter krigsslutet 1945 kom så den första Rotary-klubben i Kristianstad i gång – nu finns det sex stycken här – och Thorsten kom med redan från början, då som yngste medlem. Varje tisdag träffas man till lunchsammanträde, tidigare på Frimus, numer på Teaterrestaurangen, och det är inte ofta Thorsten missar veckans sammankomst.

Han har alltså varit sin klubb trogen, är den ende kvarvarande medlemmen från klubbens start och har också försetts med dess höga utmärkelser för goda insatser för Rotary: vid klubbens 40-årsjubileum 1985 fick han Paul Harris Fellow-medaljen, vid 50-årsjubileet 1995 medaljen med en safir, och vid dess 60-årsjubileum 2005 blev det medaljen med två safirer. Vid Thorstens 90-årsdag sommaren 2005 tilldelades han dessutom den ovanliga hederstiteln Honorary Member. ”Men det är ju bara för att jag levt så länge”, säger Thorsten med ett litet leende.

Bom-samarbetet

Flera gånger under våra samtal återkommer Thorsten till att han i grunden egentligen är lat, ett obegripligt påstående med tanke på allt han åstadkommit, inte minst i skriftväg. När jag för fram mina tvivel på riktigheten i hans påstående, säger Thorsten förnöjt, att han turligt nog oftast har varit omgiven av personer, som motat på honom och sett till, att han fått sina uppgifter ur händerna.

En sådan bra ”påfösare” var enligt Thorsten journalisten Gunnar Lindbom, signaturen Bom, som Thorsten har skrivit ett stort antal kortare och längre skrifter tillsammans med, bl a Alla tiders Kristianstad, delarna I och II och inte minst det stora verket Kristianstad, en bildkavalkad genom fyra sekler. Thorsten är mycket noga med att framhålla, att det mesta av deras gemensamma skrivande hade varit omöjligt, om inte dåvarande bokhandlaren i Möllers bokhandel Erik Nordström hade ställt upp som entusiastisk förläggare av Thorstens och Boms skrifter. Deras samarbete var framför allt koncentrerat till början och mitten av 1980-talet och fungerade mycket bra. Thorsten prisar särskilt Boms fantastiska minne, speciellt när det gällde direkta citat ur olika källor. Så man kan nog utan överdrift konstatera, att dessa två Kristianstadskronikörer tillsammans besatt en fantastisk minnesskatt, när det gäller vår bygds historia!

Jag frågar förresten Thorsten vid något tillfälle, hur han lagrar alla sina fakta och hågkomster, och får veta, att det handlar om ett vanligt kortsystem med ett mycket stort antal arkivanteckningar – således inget datoriserat minne där inte!

Italien – för alltid!

Ett av Vågas och Thorstens gemensamma intressen var kärleken till Italien. Våga hade liksom Thorsten i sin ungdom vistats i Rom för studier och hade liksom Thorsten fascinerats av landet och kulturen där. Under en arbetsperiod i Italien köpte Våga en liten lägenhet i en liten stad med utsikt över Medelhavet. Hon hade tidigare lärt sig att tala italienska, och från början av 1970-talet blev den lilla lägenheten deras gemensamma rekreationsplats, där de kunde koppla av och också njuta av allt det goda italiensk kultur har att bjuda. Två perioder per år – vår och höst – bytte de ut Kristianstad mot livet i Italien, vilket också inkluderade sköna bad i det behagligt varma Medelhavet – en stor kontrast mot de stundom väl kylslagna baden i Åhus tillsammans med Vågas mor, som var en ivrig åretrunt-badare.

Också efter Vågas bortgång har Thorsten fortsatt med sina Italienresor, numer ofta tillsammans med en annan äldre, alert herre, nämligen mångåriga vännen Torsten Falck. Nere i Italien hyr herrarna sedan en bil, och med Thorsten – med Th – som kartläsare och Torsten – med bara T – bakom ratten bär det så ut på de italienska inte helt ofarliga vägarna

Musik – opera

En eftermiddag sitter den ca 15-åriga gymnasisten Thorsten Andersson vid sitt skrivbord och läser sina läxor, och lyssnar som vanligt ”med ett halvt öra” till grammfonmusiken mellan 6 och 7 på kvällen, då vi litet äldre minns, att det antingen först eller sist spelades ett stycke klassisk musik eller en marsch. Plötsligt lystrar Thorsten till, glömmer nästan bort läxboken, för han får höra ett musikstycke, som helt rycker honom med sig. Det är förspelet till Lohengrin av Richard Wagner, som så helt hänför ynglingen Thorsten, och därmed är en livslång kärlek till musik väckt.

Genom alla år och under sina olika aktiviteter har Thorsten tagit alla tillfällen att odla detta sitt intresse. Så började han först gå på konserter i Malmö, särskilt när Wagner-musik spelades, snart blev det konserter och operor i Köpenhamn, där han bl a avnjöt Jussi Björlings hjältetenorstämman. Under studietiden i Rom träffade Thorsten en likasinnad studiekamrat och efter återkomsten till Lund blev det lilla studentrummet högst upp i Stäket platsen, där dessa båda unga studenter spisade tenorskivor, liksom en senare generation spisade jazzskivor; under besöken i Tyskland i mitten av 30-talet var Thorsten en flitig operabesökare, och han minns särskilt en storslagen föreställning av Aida på Staatsoper i Berlin; under Thorstens tid på Armémuseum kunde de inkallade mannarna för 55 öres inträde gå på Operans skolföreställningar, och där hörde han den tidens stora operasångare, t ex Jussi Björ-

ling igen, Hjördis Schymberg, Joel Berglund, Sigurd Björling m fl; under stendiattiden i Köpenhamn fortsatte Thorsten sitt ivriga musiklyssnande, som tidigare berättats.

Också i detta stora musikintresse förenades Våga och Thorsten. Våga hade tagit sånglektioner och till och med funderat på en sångkarriär men funnit den banan för osäker. Istället blev det genom åren många konsert- och operabesök, ibland i kombination med resor. Och även sedan Thorsten blev ensam 1996, har han fortsatt med operabesök, ofta i Köpenhamn, men också på andra operaresor, inte minst som trogen medlem i OVIS = Operakonstens Vänner i Skåne.

Våren 2004 gick operaresan för första gången för Thorstens del till New York för en vecka med fyra operaföreställningar på Metropolitan! Därutöver hann Thorsten med ytterligare en operaföreställning på en annan teater och dessutom en konsert!! Denna resa skulle vara nog så jobbig också för en betydligt yngre person, men det är både uppfriskande och upplyftande att få ta del av denne 90-åringens glädje och entusiasm över resan och fr a förstås över musikupplevelserna. Och snart stundar ännu en operaresa – denna gång till Riga!

Ja, många är de operahus Thorsten besökt, och många operor har han sett iscensatta, så han kan verkligen göra jämförelser mellan olika regissörers ”grepp” på operaverken. Ganska besviken – kanske irriterad – förstår man, att han blivit över vissa klåfingriga omtolkningar av äldre verk, inte minst när man försökt föra över traditionella operor till alltför modern miljö. ”Det är som om man inte litade på att musiken längre bär verket”, säger Thorsten med en ovanlig skärpa i rösten.

I New York passade för övrigt denne store musikälskare på att komplettera sin redan mycket stora musiksamling med flera DVD-skivor. För Thorsten har musiken blivit en av de största källorna till tröst för honom under Vågas sjukdomstid och efter hennes bortgång.

”Den enda sport...”

Redan vid vårt första samtal berättade Thorsten om sitt mångåriga seglingsintresse – ”Den enda sport jag varit intresserad av”. Som tidigare nämnts ägde han redan i skolåldern en liten segelbåt, som han flitigt utnyttjade framför allt under skolloven.

När Thorsten hamnade i Kristianstad tog båtintresset fart igen, först i form av en Snipe, en mindre 2-mans kappseglingsbåt, som han och en vän under flera år seglade i Ivösjön. De deltog också i segelsällskapet Sunnans kappseglingar där, och plockade minsann hem en hel del priser! Vännen fick dock allt

svårare att hinna med seglingen, så till slut fick den båten säljas, men under ett besök i Bohuslän hittade Thorsten av en slump sin Gerd, en stabil båt byggd före 1- a världskriget. I den företog Thorsten, så småningom tillsammans med Våga, många turer, men när så småningom hamnen i Åhus byggdes om, försvann den slip som Gerd kunde dras upp på, och Gerd måste flyttas till Nogersund. Det blev i längden för jobbigt för Våga och Thorsten att hålla detta intresse i gång, och så såldes båten runt mitten av 1960-talet, men nästan litet rörd berättar Thorsten, att han för ett par år sedan återsåg sin kära Gerd, fridfullt guppande i Vättern vid Vadstena!

Inte till rors på sin kära båt Gerd, men väl som "kapten på skutan" vid en sjöfartsutställning på museet.

Torpet i skogen

Då Gerd såldes hade paret Andersson dessutom redan skaffat sig en annan fritidssysselsättning, ännu mer tidskrävande än Gerds underhåll: ett torp från 1818 djupt inne i Skärsnässkogarna.

Så här gick det till: På sommaren 1962 skulle på museet anordnas en utställning om Vårt dagliga bröd med bidrag från Mårten Pehrsons Valsqvarn och bagare här i trakten. Man ville också visa, hur bakning gick till i äldre tid och lånade därför ihop gamla bakföremål. Thorsten fick tips om ett orört, gammalt torp uppe i skogarna långt från allfarvägarna, där livet tillåtits stå stilla. Våga och han tog sig dit – det fanns knappt farbar väg! – och möttes av Sissa, en "liten förklädesgumma", som Thorsten så rart beskriver henne. De kände sig nästan förflyttade till "fortiden" med tystnad, ro och stillhet. Allt var så rent och välhållet – men mycket ålderdomligt: verktyg, redskap, möbler, husgeråd – allt var från gången tid. Paret Andersson blev på stående fot blyxtförälskade i stället, och då Sissa dog året efter, var beslutet lätt att ta: de köpte byggnaderna för 12.000:- och arrenderade marken runt omkring för 150:- om året, en summa som senare höjdes till 2000:- om året. Thorsten för-

sökte vid ett par tillfällen friköpa marken, men Domänverket begärde från början ett hutlöst högt pris, men senare kom man överens om ett mer modest pris, och Thorsten kunde år 1995 förvärva 1 tunnland mark runt torpet.

Nymodigheter som el, vatten och avlopp fanns förstås inte, så Våga och Thorsten **bodde** aldrig däruppe men tillbringade nästan all ledig tid där, dels med att odla t ex potatis och morötter, men framför allt med att reparera och vidmakthålla allt detta gamla i ursprungligt skick. Också det gamla torparkontraktet från 1818 finns kvar och berättar t ex, att torparen måste utföra 50 dagsverken per år för att få bruka den omkringliggande jorden, och genom gamla, bevarade ”deklarationer” har Thorsten kunnat följa, hur torpets utvecklats, t ex i fråga om antal djur och markområdenas användning.

Detta gamla, orörda torp var ju ett drömställe för Våga och Thorsten med deras gemensamma intresse för och stora kunnande om gamla ting och dess bevarande. Efter Vågas bortgång blev det dock omöjligt för Thorsten att själv behålla torpet i skogen, och hans önskan var att överlåta det till museet, men på grund av de stora kostnaderna för att ”hålla det vid liv”, var man på museet från början inte så intresserade av att ta över, men då Thorsten förnyade sitt erbjudande år 2003, tog man med stor glädje emot den generösa gåvan.

”Detta kära, gamla, strävsamma par”. Thorstens 80-årsfirande på museet i juni 1995. En glad Våga har åter klätt sig i hatt dagen till ära.

Det gamla torpet blev byggnadsminnesförklarat 1996 – ett av två torp i Sverige som fått den statusen – dvs det får inte ändras utan särskilt tillstånd, och avsikten är, att det skall bevaras som ett minne och studieobjekt över livet i forna dagar på ett typiskt nordskånskt skogstorp – det skall alltså inte bli ett öppet visningsobjekt för turister.

Huset i Åhus

Allt arbete som paret Andersson lade ner på torpet i Skärsnäs kan sägas vara en bra förövning inför nästa husköp: den stora skeppargården på den stora tomten, som de köpte i Åhus 1978. De hade under åren utfört en hel del gemensamma arbetsuppgifter, men arbetet med det stora Åhus-huset blev enligt Thorsten deras största, gemensamma projekt. Huset var gammalt, stora delar av det från 1775, och mycket måste göras vid det för att få det beboeligt. Men här kom då två experter med ett gemensamt mål: att restaurera och återställa så mycket som möjligt till ursprungligt skick. De var från början överens om att skynda långsamt, och tur var nog det, för under arbetets gång gjorde de en del både negativa och positiva upptäckter. Så visade det sig t ex, att det på sina ställen både regnade och snöade in – riktiga små drivor kunde bildas inomhus – och det måste givetvis åtgärdas omgående, eftersom det redan åstadkommit en del skada. Ett riktigt intressant fynd för dessa två kulturhistoriskt kunniga personer var, att man i ett av rummen hittade fragment av 27 (**tjugosju!!**) lager tapeter, varav det innersta av motivval och mönster att döma kanske rent av var inköpt i England någon gång på 1700-talet av den första ägaren, en kofferdikaptan, dvs en kapten på ett handelsfartyg, som seglat vida i världen, bl a på ett fartyg med det stolta namnet Flygande Örn.

Det krävdes alltså många och stora reparationer på huset, och dyrt blev det, men slutligen stod det så färdigt att användas, först som sommarbostad, med en egen liten lägenhet inredd åt Vågas mor, som där kunde ägna sig med liv och lust åt ett av sina intressen, nämligen trädgårdsodling, och åt ett av sina nöjen, bad i salta vågor! Och då följde Våga och Thorsten henne gärna. Thorsten har fortsatt som ivrig badare, inte bara i det behagligare Medelhavet, som tidigare nämnts, utan också i Åhus' betydligt kyligare vatten, och han glädjer sig mycket åt den långa träbryggan i Åhus, som gör det möjligt för honom att komma ner i simbart vatten litet snabbare. ”Fast”, säger han och ler urskuldande, ”när vattnet är för kallt, då badar jag inte längre!”

Våga och Thorsten var så nöjda med och trivdes så bra i sitt stora Åhus-hus, som för övrigt blev byggnadsminnesförklarat redan 1981, och det var ingen tvekan, att det skulle bli deras åretrunt-bostad, då de ett par år efter Thorstens pensionering lämnade sin ”tjänstebostad” Skottenborg 1983.

Även efter Vågas bortgång 1996 fortsatte Thorsten att bo permanent i Åhus-huset, och trots att han skaffat en stadslägenhet, användes den bara som övernattningslägenhet, tills han sålde Åhus-huset och definitivt flyttade in på Kanalgatan år 2001.

Thorsten i berättartagen.

Avslutning

En människas hela liv och verk kan ju aldrig fångas på några sidor i en bok, särskilt inte en människa som den f d läns museichefen Thorsten Andersson, som levt ett så långt och verksamt liv, som gjort så stora insatser för vårt Kristianstad inom sitt område, som så generöst delat med sig av sina stora kunskaper om stort och smått både här i stan och vida runtomkring och som med nästan obruten kraft kunnat fortsätta att vara verksam både inom sitt tidigare yrkesområde och med sina intressen.

Jag fick den stora förmånen att för Gamla Christianstads årsbok år 2005 ge en bild av en människa, som fått leva ett både långt och rikt liv. Träffarna med Thorsten Andersson – en gentleman i ordets finaste betydelse – har varit högtidsstunder för mig, då han med värme, generositet och entusiasm har delat med sig både av sina rika minnen och av sin djupa humanism. Det är med saknad och vemod jag måste acceptera, att mitt uppdrag får anses slutfört, trots att det fortfarande hos Thorsten finns rika minneskällor att ösa ur, men jag känner också glädje och stolthet över att ha fått uppdraget att foga samman ett porträtt över en människa, som jag och många med mig känner både beundran och tillgivenhet inför.

Källor: ”Intervjuer” med f d läns museichef Thorsten Andersson
Ett antal skrifter författade av Thorsten Andersson